Europos Parlamentas
2019-2024

Teisės reikalų komitetas

2020/2014(INL)

27.4.2020

PRANEŠIMO PROJEKTAS

su rekomendacijomis Komisijai dėl naudojant dirbtinį intelektą taikomos civilinės atsakomybės tvarkos

(2020/2014(INL))

Teisės reikalų komitetas

Pranešėjas: Axel Voss

(Iniciatyva. Darbo tvarkos taisyklių 47 straipsnis)

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

PASIŪLYMO DĖL REZOLIUCIJOS PRIEDAS. IŠSAMIOS REKOMENDACIJOS, SKIRTOS PARENGTI EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTĄ DĖL ATSAKOMYBĖS UŽ DIRBTINIO INTELEKTO SISTEMŲ VEIKIMĄ 9

A. PASIŪLYMO PAGRINDAI IR TIKSLAI 9

AIŠKINAMOJI DALIS 25

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

su rekomendacijomis Komisijai dėl naudojant dirbtinį intelektą taikomos civilinės atsakomybės tvarkos

(2020/2014(INL))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 225 straipsnį,

– atsižvelgdamas į 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvą 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo,

– atsižvelgdamas į 2018 m. rugsėjo 28 d. Tarybos reglamentą (ES) 2018/1488 dėl Europos našiosios kompiuterijos bendrosios įmonės sukūrimo[1],

– atsižvelgdamas į pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl 2021–2027 m. Skaitmeninės Europos programos sudarymo (COM(2018)0434),

– atsižvelgdamas į savo 2017 m. vasario 16 d. rezoliuciją su rekomendacijomis Komisijai dėl robotikai taikomų civilinės teisės nuostatų[2],

– atsižvelgdamas į savo 2017 m. birželio 1 d. rezoliuciją dėl Europos pramonės skaitmeninimo[3],

– atsižvelgdamas į savo 2018 m. rugsėjo 12 d. rezoliuciją dėl autonominių ginklų sistemų[4],

– atsižvelgdamas į savo 2019 m. vasario 12 d. rezoliuciją dėl visapusiškos Europos pramonės politikos dirbtinio intelekto ir robotikos srityje[5],

– atsižvelgdamas į savo 2020 m. vasario 12 d. rezoliuciją „Automatizuoti sprendimų priėmimo procesai. Vartotojų apsaugos ir laisvo prekių ir paslaugų judėjimo užtikrinimas“[6],

– atsižvelgdamas į 2018 m. balandžio 25 d. Komisijos komunikatą „Dirbtinis intelektas Europai“ (COM(2018) 0237),

– atsižvelgdamas į 2018 m. gruodžio 7 d. Komisijos komunikatą „Suderintas dirbtinio intelekto planas“ (COM(2018)0795),

[1] OL L 252, 2018 10 8, p. 1.
[2] OL C 252, 2018 7 18, p. 239.
[3] OL C 307, 2018 8 30, p. 163.
[4] OL C 433, 2019 12 23, p. 86.
[5] Priimti tekstai, P8_TA(2019)0081.
[6] Priimti tekstai, P9_TA(2020)0032.

– atsižvelgdamas į 2019 m. balandžio 8 d. Komisijos komunikatą „Pasitikėjimo į žmogų orientuotu dirbtiniu intelektu didinimas“ (COM(2019)0168),

– atsižvelgdamas į 2020 m. vasario 19 d. Komisijos baltąją knygą „Dirbtinis intelektas. Europos požiūris į kompetenciją ir pasitikėjimą“,

– atsižvelgdamas į 2020 m. vasario 19 d. Komisijos ataskaitą dėl dirbtinio intelekto, daiktų interneto ir robotikos poveikio saugai ir atsakomybei,

– atsižvelgdamas į 2016 m. birželio mėn. Europos Parlamento tyrimų tarnybos STOA pranešimą politikos klausimais dėl su robotika susijusių teisinių ir etinių svarstymų,

– atsižvelgdamas į 2016 m. spalio mėn. Vidaus politikos generalinio direktorato Teisės reikalų komitetui atliktą tyrimą „Europos robotikos civilinės teisės taisyklės“,

– atsižvelgdamas į Aukšto lygio ekspertų grupės dirbtinio intelekto klausimais 2019 m. balandžio 8 d. ataskaitą „Patikimo dirbtinio intelekto etikos gairės“,

– atsižvelgdamas į Aukšto lygio ekspertų grupės dirbtinio intelekto klausimais 2019 m. balandžio 8 d. ataskaitą „Dirbtinio intelekto definicija: pagrindiniai pajėgumai ir disciplinos“,

– atsižvelgdamas į Aukšto lygio ekspertų grupės dirbtinio intelekto klausimais 2019 m. birželio 26 d. ataskaitą „Politikos ir investicijų rekomendacijos patikimo dirbtinio intelekto srityje“,

– atsižvelgdamas į 2019 m. lapkričio 21 d. Atsakomybės ir naujų technologijų ekspertų grupės (naujų technologijų pogrupio) ataskaitą „Atsakomybė, susijusi su dirbtiniu intelektu ir kitomis naujomis skaitmeninėmis technologijomis“,

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 47 ir 54 straipsnius,

– atsižvelgdamas į Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto ir Transporto ir turizmo komiteto nuomones,

– atsižvelgdamas į Teisės reikalų komiteto pranešimą (A9-0000/2020),

A. kadangi atsakomybės samprata atlieka svarbų dvigubą vaidmenį mūsų kasdieniame gyvenime. Pirma, ją taikant užtikrinama, kad žalą ar nuostolių patyręs asmuo turėtų teisę reikalauti kompensacijos iš šalies, kuri, kaip įrodoma, yra atsakinga už šią žalą ar nuostolį, antra, ją taikant fiziniams ir juridiniams asmenims numatomos ekonominės paskatos, kad žalos ar nuostolių apskritai būtų vengiama;

B. kadangi pagal bet kurią į ateitį orientuotą atsakomybės sistemą turėtų būti siekiama subalansuoti veiksmingą žalą ar nuostolių galimai patirsiančių asmenų apsaugą ir veiksmų laisvę, kuri būtų pakankama naujoms technologijoms, produktams ar paslaugoms vystyti; kadangi galiausiai bet kokios atsakomybės sistemos tikslas turėtų būti užtikrinti teisinį tikrumą visoms šalims, nesvarbu, ar tai būtų gamintojas, diegėjas,

susijęs asmuo ar bet kuri kita trečioji šalis;

C. kadangi atsakomybė už žalą ar nuostolius paprastai nustatoma ir priskiriama remiantis kalte grindžiamos atsakomybės tvarkos principais; kadangi teisės aktų leidėjas arba valstybių narių jurisprudencija daugeliu atvejų atsakomybės tvarką pritaikė prie skirtingų poreikių, pvz., naujų besiformuojančių technologijų;

D. kadangi pagal valstybės narės teisinę sistemą gali būti netaikoma atsakomybė tam tikriems subjektams arba už tam tikrą veiklą ji gali būti griežtesnė; kadangi griežta atsakomybė reiškia, kad šalis gali būti laikoma atsakinga, nepaisant to, kad nėra kaltės; kadangi daugelyje nacionalinių įstatymų dėl deliktinės atsakomybės atsakovas yra griežtai laikomas atsakingas už riziką, kurią jis sukėlė visuomenei, pvz., automobiliu ar pavojinga veikla, arba kurios jis negali kontroliuoti, pvz., dėl gyvūnų;

E. kadangi dirbtinio intelekto (DI) sistemos kelia didelių teisinių problemų galiojančiai atsakomybės sistemai ir gali susidaryti situacijos, kai dėl jų neskaidrumo gali būti labai brangu ar net neįmanoma nustatyti, kas kontroliavo riziką, susijusią su dirbtinio intelekto sistema, arba koks kodas ar įvesties duomenys galiausiai lėmė žalingą operaciją;

F. kadangi šią problemą dar labiau apsunkina dirbtinio intelekto sistemų, kitų dirbtinio intelekto sistemų ir ne dirbtinio intelekto sistemų junglumas, priklausomybė nuo išorės duomenų, pažeidžiamumas kibernetinio saugumo pažeidimų atžvilgiu, taip pat didėjantis dirbtinio intelekto sistemų autonomija, kurį lemia mašininio mokymosi ir giliojo mokymosi pajėgumai;

G. kadangi pagrįsti dirbtinio intelekto sistemų etikos standartai ir patikimos bei teisingos kompensavimo procedūros gali padėti spręsti šias teisines problemas; kadangi sąžiningos atsakomybės procedūros reiškia, kad kiekvienam asmeniui, kuris patiria nuostolių arba turtinės žalos dėl dirbtinio intelekto sistemų, turėtų būti taikoma tokio paties lygio apsauga, kaip ir tais atvejais, kai nenaudojama dirbtinio intelekto sistema;

Įvadas

1. mano, kad uždavinys, susijęs su dirbtinio intelekto sistemų diegimu visuomenėje ir ekonomikoje, yra vienas iš svarbiausių dabartinės politinės darbotvarkės klausimų; kadangi dirbtiniu intelektu grindžiamos technologijos galėtų pagerinti mūsų gyvenimą beveik kiekvienoje srityje, pradedant asmenine sfera (pvz., individualiems poreikiams pritaikytu švietimu, kūno kultūros programomis) ir baigiant pasauliniais uždaviniais (pvz., klimato kaita ar kovoje su alkiu ir badu);

2. yra tvirtai įsitikinęs, kad siekiant efektyviai pasinaudoti privalumais ir užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui, labai svarbūs principingi ir į ateitį orientuoti teisės aktai, taikomi visoms dirbtinio intelekto sistemoms visoje ES; laikosi nuomonės, kad, nors tinkamesni būtų plačiai taikomi reglamentavimai, skirti konkretiems sektoriams, atrodo, kad, siekiant visoje Sąjungoje nustatyti vienodus standartus ir gerai apsaugoti Europos vertybes, būtina horizontalioji teisinė sistema, pagrįsta bendrais principais;

3. teigia, kad skaitmeninė bendroji rinka turi būti visiškai suderinta, nes skaitmeninei sričiai būdinga sparti tarpvalstybinė dinamika ir tarptautiniai duomenų srautai; mano,

kad Sąjunga tik tada pasieks tikslus išsaugoti ES skaitmeninį suverenumą ir skatinti skaitmenines inovacijas, pagamintas Europoje, jei bus laikomasi nuoseklių ir bendrų taisyklių;

4. yra tvirtai įsitikinęs, kad naujos bendros dirbtinio intelekto sistemų taisyklės turėtų būti tik nustatytos reglamentu; mano, kad atsakomybė už dirbtinio intelekto sistemos padarytą žalą ar nuostolį yra vienas iš pagrindinių tokiame reglamente spręstinų aspektų;

Atsakomybė ir dirbtinis intelektas

5. mano, kad nereikia iš naujo persvarstyti gerai veikiančios atsakomybės tvarkos, tačiau dirbtinio intelekto sistemų sudėtingumas, junglumas, neskaidrumas, pažeidžiamumas ir autonomija vis dėlto yra didelis iššūkis; mano, kad būtini konkretūs pakeitimai siekiant išvengti situacijos, kai žalą patyrę asmenys arba asmenys, kurių turtui padaryta nuostolių, negauna kompensacijos;

6. pažymi, kad bet kokia fizinė ar virtuali veikla, prietaisai ar procesai, kuriuos valdo dirbtinio intelekto sistemos, techniškai gali būti tiesioginė ar netiesioginė žalos ar nuostolio priežastis, tačiau tai visada yra kieno nors, kas sistemas kuria, diegia ar į jas kišasi, rezultatas; laikosi nuomonės, kad dėl dirbtinio intelekto sistemų neskaidrumo ir autonomijos praktiškai gali būti labai sunku arba net neįmanoma atsekti dirbtinio intelekto sistemų konkrečius žalingus veiksmus pagal žmogaus konkrečią įvestį arba sprendimus dėl dizaino; primena, kad, remiantis plačiai pripažintomis atsakomybės sąvokomis, vis dėlto galima išvengti šios kliūties ir patraukti atsakomybėn asmenis, kurie dirbtinio intelekto sistemas kuria, tvarko ar kontroliuoja su jomis susijusią riziką;

7. mano, kad Atsakomybės už gaminius direktyva pasirodė esanti veiksminga priemonė siekiant gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl gaminio su trūkumais; todėl pažymi, kad ji taip pat turėtų būti naudojama nagrinėjant civilinės atsakomybės ieškinius prieš gamintoją dėl DI sistemos su trūkumais, kai DI sistema pagal tą direktyvą laikoma produktu; jei reikia teisiškai pakoreguoti Atsakomybės už gaminius direktyva, pakeitimai turėtų būti aptarti atliekant tos direktyvos peržiūrą; laikosi nuomonės, kad siekiant teisinio tikrumo visoje Sąjungoje, vidinės sistemos operatoriui turėtų būti taikomos tos pačios atsakomybės taisyklės kaip gamintojui, surinkėjui ir programuotojui;

8. mano, kad valstybių narių galiojanti kalte grindžiama deliktų teisė daugeliu atvejų taip pat suteikia pakankamą apsaugą asmenims, kurie patiria žalą ar turtinius nuostolius dėl trečiųjų asmenų, pvz., programišių, įsikišimo, nes šis kišimasis paprastai laikomas tyčiniu veiksmu. pažymi, kad papildomos atsakomybės taisyklės reikalingos tik tais atvejais, kai trečiojo asmens neįmanoma atsekti arba jis yra nemokus;

9. todėl mano, kad šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama civilinės atsakomybės ieškiniams prieš DI sistemos diegėjus; patvirtina, kad diegėjo atsakomybė grindžiama tuo, kad jis kontroliuoja riziką, susijusią su DI sistema, panašiai kaip automobilio ar naminio gyvūno savininkas; mano, kad daugeliu atvejų dėl DI sistemos sudėtingumo ir junglumo diegėjas bus pirmasis matomas informacijos teikėjas, į kurį kreipsis nukentėjęs asmuo;

Diegėjo atsakomybė

10. mano, kad atsakomybės taisyklės, susijusios su diegėju, iš esmės turėtų būti taikomas visoms DI sistemų operacijoms, neatsižvelgiant į tai, kur jos vykdomos ir ar atliekamos fiziškai ar virtualiai; pažymi, kad operacijos viešosiose erdvėse, dėl kurių kyla pavojus daugeliui trečiųjų asmenų, vis dėlto yra atvejai, kuriuos reikia papildomai apsvarstyti; mano, kad dažnai asmenys, galintys nukentėti nuo žalos ar nuostolio, nežino apie operacijas ir paprastai negali pareikšti iš sutartinės atsakomybės kylančių reikalavimų diegėjui; pažymi, kad tais atvejais, kai padaroma žala ar nuostolis, tokie tretieji asmenys galėtų tik iškelti kalte grindžiamos atsakomybės ieškinį ir jiems būtų sunku įrodyti dirbtinio intelekto sistemos diegėjo kaltę;

11. mano, kad yra tikslinga apibrėžti diegėją kaip asmenį, kuris priima sprendimus dėl DI sistemos naudojimo, kontroliuoja riziką ir gauna naudos iš jos veikimo; mano, kad kontrolė reiškia bet kokį diegėjo veiksmą, kuris daro poveikį eksploatavimo būdui nuo pradžios iki pabaigos arba pakeičia konkrečias funkcijas ar procesus dirbtinio intelekto sistemos viduje;

12. pažymi, kad gali būti atvejų, kai yra daugiau nei vienas diegėjas; mano, kad tokiu atveju visi diegėjai turėtų būti solidariai atsakingi ir turėtų teisę atgręžtinį reikalavimą proporcingai nukreipti vienas kitam;

Skirtingos įvairiai rizikai taikomos atsakomybės taisyklės

13. pripažįsta, kad lemiamas veiksnys yra DI sistemos, kurią kontroliuoja diegėjas, tipas; pastebi, kad DI sistema, kuri kelia didelę riziką, potencialiai kelia dar didesnį pavojų visuomenei; mano, kad, atsižvelgiant į teisinius iššūkius, kuriuos dirbtinio intelekto sistemos kelia esamai atsakomybės tvarkai, būtų pagrįsta nustatyti griežtą atsakomybę didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemoms;

14. mano, kad dirbtinio intelekto sistema kelia didelę riziką, kai jos autonominis veikimas turi didelį potencialą padaryti žalos ar nuostolių vienam ar keliems asmenims atsitiktiniu būdu, kurio neįmanoma iš anksto numatyti; mano, kad potencialo dydis priklauso nuo sąveikos tarp galimos žalos dydžio, rizikos pasireiškimo tikimybės ir DI sistemos naudojimo būdo;

15. rekomenduoja visas didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemas įtraukti į siūlomo reglamento priedą; pripažįsta, kad, atsižvelgiant į sparčius technologinius pokyčius ir būtinas technines ekspertines žinias, Komisija turėtų persvarstyti šį priedą kas šešis mėnesius ir prireikus jį iš dalies pakeisti deleguotuoju aktu; mano, kad Komisija turėtų glaudžiai bendradarbiauti su naujai įsteigtu nuolatiniu komitetu, panašiu į dabartinį Pirmtakų nuolatinį komitetą arba Motorinių transporto priemonių techninį komitetą, kurį sudaro valstybių narių nacionaliniai ekspertai ir suinteresuotieji subjektai; mano, kad subalansuota narystė Aukšto lygio ekspertų grupėje dirbtinio intelekto klausimais galėtų būti pavyzdys formuojant suinteresuotųjų šalių grupę;

16. mano, kad pagal valstybių narių griežtos atsakomybės sistemas siūlomas reglamentas turėtų apimti tik žalą svarbioms teisiškai ginamoms teisėms, pvz., gyvybei, sveikatai, fizinei neliečiamybei ir turtui, ir jame turėtų būti nustatytos kompensacijos sumos ir dydis, taip pat senaties terminas;

17. teigia, kad bet kokiai DI sistemų vykdomai veiklai, prietaisams ar procesams, kurie daro žalą ar nuostolių, tačiau nėra išvardyti siūlomo reglamento priede, ir toliau turėtų būti taikoma kalte grindžiama atsakomybė; įsitikinęs, kad vis dėlto nukentėjęs asmuo turėtų gauti naudos iš diegėjui taikomos kaltės prezumpcijos;

Draudimas ir dirbtinio intelekto sistemos

18. mano, kad atsakomybės rizika yra vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių naujų technologijų, produktų ir paslaugų sėkmę; pažymi, kad tinkamas rizikos draudimas taip pat labai svarbus siekiant patikinti visuomenę, kad ji gali pasikliauti naujomis technologijomis, nepaisant to, kad asmenys gali nukentėti patirdami žalą arba dėl teisinių reikalavimų;

19. laikosi nuomonės, kad, atsižvelgiant į didelį potencialą padaryti žalos ir į Direktyvą 2009/103/EB[7], visi siūlomo reglamento priede išvardytų didelės rizikos DI sistemų diegėjai turėtų turėti civilinės atsakomybės draudimą; mano, kad tokia didelės rizikos DI sistemų privalomo draudimo tvarka turėtų apimti siūlomame reglamente nustatytas kompensacijos sumas ir dydį;

20. mano, kad Europos kompensavimo mechanizmas, finansuojamas viešosiomis lėšomis, nėra tinkamas būdas galimoms draudimo spragoms užpildyti; mano, kad atsižvelgiant į teigiamą patirtį, susijusią su FinTech reglamentavimo bandomąja inovacijų aplinka, draudimo rinka turėtų pati pritaikyti esamus produktus arba sukurti naują draudimo produktą, tinkantį daugeliui DI sektorių ir įvairioms skirtingoms technologijoms, produktams ir paslaugoms, susijusioms su dirbtinio intelekto sistemomis;

Baigiamieji aspektai

21. prašo Komisijos, remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 225 straipsniu, pateikti pasiūlymą dėl Reglamento dėl atsakomybės už dirbtinio intelekto sistemų veikimą, laikantis priede pateiktų išsamių rekomendacijų;

22. mano, kad prašomas pateikti pasiūlymas neturės finansinio poveikio;

23. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją ir pridedamas rekomendacijas Komisijai ir Tarybai.

[7] OL L 263, 2009 10 7, p. 11.

PASIŪLYMO DĖL REZOLIUCIJOS PRIEDAS.
IŠSAMIOS REKOMENDACIJOS, SKIRTOS PARENGTI EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTĄ DĖL ATSAKOMYBĖS UŽ DIRBTINIO INTELEKTO SISTEMŲ VEIKIMĄ

A. PASIŪLYMO PAGRINDAI IR TIKSLAI

Šioje ataskaitoje nagrinėjamas svarbus skaitmeninimo aspektas, kurį lemia tarpvalstybinė veikla ir pasaulinė konkurencija. Turėtų būti vadovaujamasi šiais principais:

- Siekiant tikros bendrosios skaitmeninės rinkos reikia visiško suderinimo priimant šį reglamentą.

- Naujos teisinės problemos, kylančios diegiant dirbtinio intelekto (DI) sistemas, turi būti sprendžiamos sukuriant didžiausią teisinį tikrumą gamintojui, diegėjui, nukentėjusiam asmeniui ir bet kuriai kitai trečiajai šaliai.

- Neturėtų būti pernelyg didelio reglamentavimo, nes jis trukdytų kurti Europos inovacijas dirbtinio intelekto srityje, ypač jei technologiją, produktą ar paslaugą kurtų MVĮ ar pradedančiosios įmonės.

- Užuot keitę gerai veikiančias atsakomybės tvarkas, turėtume padaryti keletą konkrečių patobulinimų atsižvelgdami į naujas ir į ateitį orientuotas idėjas.

- Šis pranešimas ir Atsakomybės už gaminius direktyva sudaro bendrą DI sistemų atsakomybės pagrindą ir reikia, kad visi politiniai veikėjai glaudžiai koordinuotų savo veiklą.

- Piliečiai turi turėti tokio paties lygio apsaugą ir teises, neatsižvelgiant į tai, ar žala padaryta dirbtinio intelekto sistemos, ar ne, ir ar ji padaryta fiziškai ar faktiškai.

B. SIŪLOMAS TEISĖS AKTO TEKSTAS

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS

dėl atsakomybės už dirbtinio intelekto sistemų veikimą

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 114 straipsnį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę[1],

laikydamiesi įprastos teisėkūros procedūros[2],

kadangi:

(1) atsakomybės samprata atlieka svarbų dvejopą vaidmenį mūsų kasdieniame gyvenime: pirma, ją taikant užtikrinama, kad žalą ar nuostolių patyręs asmuo turėtų teisę reikalauti kompensacijos iš šalies, kuri, kaip įrodoma, yra atsakinga už šią žalą ar nuostolį, antra, ją taikant numatomos ekonominės paskatos, kad žalos ar nuostolių apskritai būtų vengiama. Taikant bet kurią atsakomybės sistemą turėtų būti siekiama subalansuoti veiksmingą asmenų, kurie gali patirti žalą, apsaugą ir veiksmų laisvę, kuri būtų pakankama naujoms technologijoms, produktams ar paslaugoms vystyti;

(2) ypač naujų gaminių ir paslaugų gyvavimo ciklo pradžioje vartotojai ir trečiosios šalys susiduria su tam tikra rizika, kad kažkas gali nesuveikti. Šis išmėginimo ir klydimo procesas tuo pat metu yra pagrindinis techninės pažangos variklis, be kurio dauguma mūsų technologijų neegzistuotų. Iki šiol su naujais produktais ir paslaugomis susijusi rizika buvo deramai sumažinama taikant griežtus gaminių saugos teisės aktus ir atsakomybės taisykles;

(3) dirbtinio intelekto (DI) sistemos kelia didelių teisinių problemų galiojančiai atsakomybės sistemai. Kasdieniame gyvenime naudojant DI sistemas susidarys situacijos, kai dėl jų neskaidrumo („juodosios dėžės“ efektas) bus labai brangu ar net neįmanoma nustatyti, kas kontroliavo riziką, susijusią su atitinkama DI sistema, arba koks kodas ar įvesties duomenys lėmė žalingą operaciją. Šią problemą dar labiau apsunkina DI sistemų, kitų DI sistemų ir ne DI sistemų junglumas, priklausomybė nuo išorės duomenų, pažeidžiamumas kibernetinio saugumo pažeidimų atžvilgiu, taip pat didėjantis DI sistemų autonomija, kurį lemia mašininio mokymosi ir giliojo mokymosi pajėgumai; Be šių daugialypių požymių ir galimų pažeidžiamų vietų, dirbtinio intelekto

[1] OL...
[2] OL...

sistemos galėtų būti naudojamos ir siekiant padaryti didelę žalą, pavyzdžiui, pakenkti mūsų vertybėms ir laisvėms sekant asmenis prieš jų valią, diegiant socialinių kreditų sistemas arba kuriant mirtinų autonominių ginklų sistemas;

(4) šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad DI sistemų diegimo privalumai gerokai viršys trūkumus. Jos padės efektyviau kovoti su klimato kaita, gerinti medicininę apžiūrą, geriau integruoti neįgaliuosius į visuomenę ir rengti įvairių krypčių studentų konkretiems poreikiams pritaikytus mokymo kursus. Siekiant išnaudoti įvairias technologines galimybes ir padidinti žmonių pasitikėjimą DI sistemų naudojimu, užkertant kelią žalingam poveikiui, geriausias būdas žengti pirmyn yra taikyti pagrįstus etikos standartus ir numatyti solidžią bei teisingą kompensaciją;

(5) visos diskusijos apie būtinus galiojančios teisinės sistemos pakeitimus turėtų prasidėti paaiškinimu, kad DI sistemos neturi nei juridinio asmens statuso, nei žmogaus sąžinės ir kad jų vienintelė užduotis – tarnauti žmonijai. daugelis DI sistemų ne taip ir skiriasi nuo kitų technologijų, kai kada grindžiamų net ir sudėtingesne programine įranga. Galiausiai didžioji dalis dirbtinio intelekto sistemų naudojama nereikšmingoms užduotims atlikti ir nekelia pavojaus visuomenei. Tačiau yra ir tokių DI sistemų, kurių diegimas yra abejotinas, be to veikia neuroninių tinklų ir giliojo mokymosi procesų pagrindu. Dėl jų neskaidrumo ir savarankiškumo gali būti labai sunku atsekti konkrečius veiksmus, susijusius su konkrečiais žmogaus sprendimais dėl jų projektavimo ar veikimo. Tokios DI sistemos diegėjas gali, pavyzdžiui, teigti, kad fizinė ar virtuali veikla, prietaisas ar procesas, dėl kurio buvo padaryta žala ar nuostolių, nepriklausė nuo jo valios, nes juos sukėlė savarankiškas jo dirbtinio intelekto sistemos veikimas. Vien autonominės DI sistemos veikimas neturėtų visgi būti pakankamas pagrindas priimti ieškinį dėl atsakomybės. Todėl gali būti iškelta bylų dėl atsakomybės, kai asmuo, patyręs žalą ar nuostolių dėl dirbtinio intelekto sistemos, negali įrodyti gamintojo, įsikišančios trečiosios šalies ar diegėjo kaltės ir negauna kompensacijos.

(6) Nepaisant to, visada turėtų būti aišku, kad tas, kas sukuria, tvarko, kontroliuoja ar įsikiša į dirbtinio intelekto sistemą, turėtų būti atsakingas už žalą ar nuostolius, kuriuos sukelia veikla, prietaisas ar procesas. Tai grindžiama bendromis ir visuotinai pripažintomis teisingumo atsakomybės sąvokomis, pagal kurias pavojų visuomenei keliantis asmuo yra atskaitingas, jei ta rizika materializuojasi. Todėl dėl dirbtinio intelekto sistemų plitimo nereikia iš esmės persvarstyti atsakomybės taisyklių visoje Sąjungoje. Su dirbtiniu intelektu susijusiems klausimams apimti pakaktų šiek tiek pritaikyti galiojančius teisės aktus ir priimti vos keletą naujų nuostatų.

(7) Tarybos direktyva 85/374/EEB[3] (Atsakomybės už gaminius direktyva) pasirodė esanti veiksminga priemonė siekiant gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl gaminio su trūkumais. Todėl ji taip pat turėtų būti naudojama nagrinėjant civilinės atsakomybės ieškinius, pareikštus šalies, kuri patiria žalą ar nuostolius, DI sistemos su trūkumais

[3] 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyva 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo, OL L 210, 1985 8 7, p. 29.

gamintojui. Laikantis Sąjungos geresnio reglamentavimo principų, visi būtini teisės aktų pakeitimai turėtų būti aptariami atliekant tos direktyvos peržiūrą. Galiojantis valstybių narių kalte grindžiamos atsakomybės įstatymas daugeliu atvejų taip pat suteikia pakankamą apsaugą asmenims, kurie patiria žalą ar nuostolius dėl trečiųjų asmenų įsikišimo, nes šis kišimasis paprastai laikomas kalte grindžiamu veiksmu. Todėl šiame reglamente daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama ieškiniams prieš dirbtinio intelekto sistemos diegėjus.

(8) Diegėjo atsakomybė pagal šį reglamentą grindžiama tuo, kad jis kontroliuoja dirbtinio intelekto sistemos eksploatavimo riziką. Panašiai kaip automobilio ar gyvūno augintinio savininkas, diegėjas gali tam tikru lygiu kontroliuoti sistemos keliamą riziką. Tokiu būdu vykdoma kontrolė turėtų būti suprantama kaip bet koks diegėjo veiksmas, kuris daro poveikį eksploatavimo būdui nuo pradžios iki pabaigos arba pakeičia konkrečias funkcijas ar procesus dirbtinio intelekto sistemos viduje.

(9) Jeigu naudotojas, t. y. asmuo, kuris naudoja dirbtinio intelekto sistemą, buvo įtrauktas į žalą sukėlusį įvykį, jis turėtų būti atsakingas pagal šį reglamentą tik tuo atveju, jei naudotojas taip pat laikomas diegėju. Šiame reglamente vidinės sistemos operatorius, tai yra asmuo, nuolat apibrėžiantis atitinkamos technologijos savybes ir teikiantis esminę ir nuolatinę vidinės sistemos paramą, neturėtų būti laikomas diegėju, todėl jo nuostatos jam neturėtų būti taikomos. Siekiant teisinio tikrumo visoje Sąjungoje, vidinės sistemos operatoriui turėtų būti taikomos tos pačios atsakomybės taisyklės kaip gamintojui, surinkėjui ir vystytojui.

(10) Šis reglamentas iš esmės turėtų būti taikomas visoms dirbtinio intelekto sistemoms, neatsižvelgiant į tai, kur jos veikia ir ar operacijos atliekamos fiziškai ar virtualiai. Tačiau dauguma ieškinių dėl atsakomybės pagal šį reglamentą turėtų būti susiję su trečiosios šalies atsakomybės atvejais, kai dirbtinio intelekto sistema veikia viešoje erdvėje ir kelia pavojų daugybei trečiųjų asmenų. Tokiu atveju nukentėję asmenys dažnai nežino apie veikiančią dirbtinio intelekto sistemą ir neturi jokių sutartinių ar teisinių santykių su diegėju. Todėl dėl dirbtinio intelekto sistemos veikimo jie atsiduria tokioje situacijoje, kai sukeltos žalos ar nuostolių atveju jie turi tik kalte pagrįstus ieškinius dėl dirbtinio intelekto sistemos diegėjo atsakomybės, tačiau susiduria su dideliais sunkumais įrodinėdami diegėjo kaltę.

(11) Lemiamas veiksnys yra DI sistemos, kurią kontroliuoja diegėjas, tipas. Dirbtinio intelekto sistema, kuri kelia didelę riziką, kelia daug didesnį pavojų visuomenei, nes šis pavojus yra atsitiktinis ir visiškai neprognozuojamas. Tai reiškia, kad savarankiško dirbtinio intelekto sistemos veikimo pradžioje dauguma žmonių, kurie gali nukentėti, nežinomi ir jų tapatybės neįmanoma nustatyti (pvz., asmenys viešoje aikštėje arba kaimyniniame name), palyginti su dirbtinio intelekto sistemos, kurioje dalyvauja konkretūs asmenys, kurie iš anksto davė oficialų sutikimą jos diegimui (pvz., operacija ligoninėje arba komercinis pristatymas mažoje parduotuvėje), veikimu. Nustatant didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos potencialą sukelti žalos ar nuostolių turėtų

būti atsižvelgiama į dirbtinio intelekto sistemos naudojimo būdo, galimos žalos ar nuostolių dydžio ir tikimybės, kad rizika materializuosis, sąveiką. Sunkumo laipsnis turėtų būti nustatomas remiantis galimos žalos, kurią gali padaryti operacija, dydžiu, potencialiai nukentėsiančių asmenų skaičiumi, bendra galimų nuostolių verte ir žala visai visuomenei. Tikimybė turėtų būti nustatoma remiantis algoritminių skaičiavimų vaidmeniu sprendimų priėmimo procese, sprendimo sudėtingumu ir padarinių grįžtamumu. Galiausiai, naudojimo būdas turėtų priklausyti, be kita ko, nuo sektoriaus, kuriame veikia dirbtinio intelekto sistema, ar ji galėtų turėti teisinių ar faktinių pasekmių svarbioms teisiškai saugomoms nukentėjusio asmens teisėms ir ar tų pasekmių būtų galima pagrįstai išvengti.

(12) Visos didelę riziką keliančios dirbtinio intelekto sistemos turėtų būti įtrauktos į sąrašą šio reglamento priede. Atsižvelgiant į sparčius techninius ir rinkos pokyčius, taip pat į technines ekspertines žinias, kurių reikia tinkamai dirbtinio intelekto sistemų peržiūrai, pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnį Komisijai turėtų būti deleguoti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, siekiant iš dalies pakeisti šio reglamento nuostatas dėl didelę riziką keliančių dirbtinio intelekto sistemų rūšių ir ypatingos svarbos sektorių, kuriuose jos naudojamos. Remdamasi šiame reglamente pateiktomis apibrėžtimis ir nuostatomis, Komisija turėtų kas šešis mėnesius peržiūrėti priedą ir prireikus jį iš dalies pakeisti priimant deleguotuosius aktus. Siekiant užtikrinti įmonėms pakankamą planavimo ir investicijų saugumą, svarbiausi sektoriai turėtų būti keičiami tik kas 12 mėnesių. Vystytojai raginami pranešti Komisijai, ar jie šiuo metu kuria naują technologiją, produktą ar paslaugą, kuri patenka į vieną iš priede nurodytų esamų ypatingos svarbos sektorių ir kuri vėliau galėtų būti naudojama didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemai.

(13) Ypač svarbu, kad atlikdama parengiamąjį darbą Komisija tinkamai konsultuotųsi, taip pat ir su ekspertais, ir kad tos konsultacijos būtų vykdomos vadovaujantis 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros nustatytais principais[4]. Nuolatinis komitetas, vadinamas „Techniniu komitetu – didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos“ (angl. TCRAI), turėtų padėti Komisijai atlikti peržiūrą pagal šį reglamentą. Tą nuolatinį komitetą turėtų sudaryti valstybių narių atstovai, taip pat subalansuotai atrinktų suinteresuotųjų subjektų, įskaitant vartotojų organizacijas, įvairių sektorių ir dydžių įmonių atstovus, taip pat tyrėjus ir mokslininkus, atstovų skaičius. Visų pirma siekiant užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti atliekant su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, Europos Parlamentas ir Taryba visus dokumentus gauna tuo pačiu metu kaip ir valstybių narių ekspertai, o jų ekspertams sistemingai suteikiama galimybė dalyvauti Komisijos ekspertų grupių, įskaitant nuolatinį komitetą TCRAI, posėdžiuose, kai atliekamas su deleguotaisiais aktais susijęs parengiamasis darbas.

(14) Pagal valstybių narių griežtos atsakomybės, t. y. atsakomybės be kaltės sistemas šis

[4] OL L 123, 2016 5 12, p. 1.

reglamentas turėtų apimti tik nuostolius ar žalą gyvybei, sveikatai, fiziniam neliečiamumui ir turtui. Dėl tos pačios priežasties jame turėtų būti nustatyti kompensacijos dydis ir mastas, taip pat ieškinių dėl atsakomybės pateikimo senaties terminą. Priešingai nei Atsakomybės už gaminius direktyvoje, šiame reglamente turėtų būti nustatyta gerokai žemesnė kompensacijos viršutinė riba, nes jis susijęs tik su viena dirbtinio intelekto sistemos operacija, o pirmoji susijusi su keliais gaminiais arba net su tuo pačiu defektu pasižyminčių gaminių linija.

(15) Visai fizinei ar virtualiai veiklai, prietaisams ar procesams, kuriuos vykdo dirbtinio intelekto sistemos, neįtrauktos į šio reglamento priede pateiktą didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemų sąrašą, ir toliau turėtų būti taikoma kalte grindžiama atsakomybė. Turėtų būti toliau taikomi valstybių narių nacionaliniai įstatymai, įskaitant bet kokią atitinkamą teismų praktiką, susijusią su kompensacijos dydžiu, mastu ir senaties terminu. Tačiau asmuo, kuris patiria žalą ar nuostolius dėl dirbtinio intelekto sistemos, turėtų pasinaudoti diegėjo kaltės prezumpcija.

(16) Stropumas, kurio galima tikėtis iš diegėjo, turėtų atitikti i) dirbtinio intelekto sistemos pobūdį, ii) teisiškai saugomą teisę, kuriai gali būti padarytas poveikis, iii) galimą dirbtinio intelekto sistemos sukeltą žalą ar nuostolius ir iv) tokios žalos tikimybę. Todėl reikėtų atsižvelgti į tai, kad diegėjas galėtų turėti mažai žinių apie DI sistemoje naudojamus algoritmus ir duomenis. Turėtų būti daroma prielaida, kad diegėjas, pasirinkdamas dirbtinio intelekto sistemą, laikėsi reikiamo rūpestingumo principo, jeigu jis pasirinko dirbtinio intelekto sistemą, kuri buvo sertifikuota pagal [*savanoriško sertifikavimo schemą, numatytą COM (2020) 65 final, p. 24*]. Turėtų būti daroma prielaida, kad diegėjas, eksploatuodamas dirbtinio intelekto sistemą, laikėsi reikiamo rūpestingumo principo, jei jis gali įrodyti, kad faktiškai ir reguliariai stebėjo dirbtinio intelekto sistemą jos veikimo metu ir pranešė gamintojui apie galimus veikimo trikdžius. Turėtų būti daroma prielaida, kad diegėjas laikėsi reikiamo rūpestingumo principo, kalbant apie veiklos patikimumo užtikrinimą, jei jis įdiegė visus DI sistemos gamintojo pateiktus atnaujinimus.

(17) Siekiant sudaryti sąlygas, kad diegėjas galėtų įrodyti, jog jo kaltės nėra, gamintojai turėtų būti įpareigoti bendradarbiauti su diegėju. Be to, Europos ir ne Europos gamintojai turėtų būti įpareigoti paskirti Sąjungoje įgaliotąjį atstovą DI atsakomybės klausimais, kuris kaip kontaktinis centras atsakytų į visus diegėjų prašymus, atsižvelgiant į panašias nuostatas, išdėstytas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 37 straipsnyje (duomenų apsaugos pareigūnai), Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 2018/858[5] 3 straipsnio 41dalyje ir 13 straipsnio 4 dalyje ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 2019/1020[6] 4 straipsnio 2 dalyje ir 5

[5] 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/858 dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, komponentų ir atskirų techninių mazgų patvirtinimo ir rinkos priežiūros, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 715/2007 ir (EB) Nr. 595/2009 bei panaikinama Direktyva 2007/46/EB (OL L 151, 2018 6 14, p. 1).

[6] 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1020 dėl rinkos

straipsnyje (gamintojo atstovas).

(18) Teisės aktų leidėjas turi atsižvelgti į atsakomybės riziką, susijusią su dirbtinio intelekto sistemomis per visą jų gyvavimo ciklą – nuo kūrimo iki eksploatavimo pabaigos. Dirbtinio intelekto sistemų įtraukimas į produktą ar paslaugą kelia finansinę riziką įmonėms, todėl tai turės didelį poveikį mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ), taip pat pradedančiųjų įmonių pajėgumui ir galimybėms apdrausti ir finansuoti jų projektus, grindžiamus naujomis technologijomis. Todėl atsakomybės apibrėžimo tikslas yra ne tik apsaugoti svarbias teisės aktais saugomas asmenų teises, bet ir nustatyti, ar įmonės, ypač MVĮ ir startuoliai, gali pritraukti kapitalo, diegti naujoves ir galiausiai siūlyti naujus produktus ir paslaugas, taip pat ar klientai yra pasirengę naudoti tokius produktus ir paslaugas, nepaisant galimos rizikos ir ieškinių prieš juos.

(19) Draudimas gali padėti užtikrinti, kad nukentėjusieji galėtų gauti veiksmingą kompensaciją, taip pat paskirstyti visų apdraustų asmenų riziką. Vienas iš veiksnių, kuriais draudimo bendrovės grindžia savo draudimo produktų ir paslaugų pasiūlą, yra rizikos vertinimas, grindžiamas prieiga prie pakankamų ankstesnių ieškinių duomenų. Prieigos prie aukštos kokybės duomenų neturėjimas arba nepakankamas jų kiekis gali būti priežastis, dėl kurios iš pradžių sunku kurti draudimo produktus naujoms ir besiformuojančioms technologijoms. Tačiau geresnė prieiga prie duomenų, gautų naudojant naujas technologijas, ir jų naudojimo optimizavimas padidins draudikų gebėjimą modeliuoti kylančią riziką ir skatinti naujoviškesnio draudimo plėtrą.

(20) Nepaisant to, kad trūksta duomenų apie ankstesnius ieškinius, vystantis technologijoms jau atsiranda draudimo produktų, kurie kuriami pagal sritis ir pagal padengimo pobūdį. Daugelis draudikų specializuojasi tam tikruose rinkos segmentuose (pvz., MVĮ) arba teikia tam tikrų rūšių produktų (pvz., elektros prekių) draudimo paslaugas, o tai reiškia, kad paprastai yra draudimo produktas, kurį apdraustieji gali įsigyti. Jei reikės naujos rūšies draudimo, draudimo rinka sukurs ir pasiūlys tinkamą sprendimą ir taip panaikins draudimo spragą. Išimtiniais atvejais, kai kompensacija gerokai viršija šiame reglamente nustatytas didžiausias sumas, valstybės narės turėtų būti skatinamos ribotam laikotarpiui įsteigti specialų kompensacijų fondą, kuris tenkintų konkrečius tų atvejų poreikius.

(21) Itin svarbu, kad bet kokie būsimi šio teksto pakeitimai būtų atliekami kartu su būtina Atsakomybės už gaminius direktyvos peržiūra. Siekiant pradėti taikyti naują atsakomybės tvarką dirbtinio intelekto sistemų diegėjui, šio reglamento nuostatos ir Atsakomybės už gaminius direktyvos peržiūra turėtų būti glaudžiai koordinuojamos kalbant apie turinį ir taip pat apie požiūrį, kad jie kartu sudarytų nuoseklų dirbtinio intelekto sistemoms skirtą atsakomybės sistemą, kuriame būtų suderinti gamintojo, diegėjo ir nukentėjusio asmens interesai, susiję su atsakomybės rizika. Todėl visuose teisės aktuose būtina pritaikyti ir racionalizuoti dirbtinio intelekto sistemos, diegėjo,

---

priežiūros ir gaminių atitikties, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2004/42/EB ir reglamentai (EB) Nr. 765/2008 ir (ES) Nr. 305/2011 (OL L 169, 2019 6 25, p. 1).

gamintojo, vystytojo, defekto, gaminio ir paslaugos apibrėžtis.

(22) Siekiant šio reglamento tikslų, t. y. sukurti į ateitį orientuotą ir suvienodintą požiūrį Sąjungos lygmeniu, kuriuo remiantis būtų nustatyti bendri Europos standartai mūsų piliečiams ir įmonėms, ir užtikrinti teisių nuoseklumą ir teisinį tikrumą visoje Sąjungoje, kad būtų išvengta bendrosios skaitmeninės rinkos susiskaidymo, kuris trukdytų siekti tikslo išlaikyti skaitmeninį suverenumą ir skatinti skaitmenines inovacijas Europoje, reikia, kad atsakomybės už dirbtinio intelekto sistemas tvarkos būtų visiškai suderintos. Kadangi valstybės narės negali deramai pasiekti šio tikslo dėl sparčiai besikeičiančių technologijų, tarpvalstybinės plėtros, dirbtinio intelekto sistemų naudojimo ir, galiausiai, prieštaringų teisėkūros metodų visoje Sąjungoje, o dėl veiksmų masto arba poveikio jį galima geriau pasiekti Sąjungos lygmeniu. Sąjunga gali patvirtinti priemones, laikydamasi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo reglamentu neviršijama to, kas būtina šiems tikslams pasiekti,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

I skyrius

Bendrosios nuostatos

1 straipsnis

Dalykas

Šiuo reglamentu nustatomos fizinių ir juridinių asmenų civilinės atsakomybės ieškinių dirbtinio intelekto sistemų diegėjui taisyklės.

2 straipsnis

Taikymo sritis

1. Šis reglamentas taikomas Sąjungos teritorijoje, kurioje dėl dirbtinio intelekto sistemos varomos fizinės ar virtualios veiklos, prietaiso ar proceso padaryti nuostoliai arba žala fizinio ar juridinio asmens gyvybei, sveikatai, fizinei neliečiamybei ar turtui.

2. Bet koks dirbtinio intelekto sistemos diegėjo ir fizinio ar juridinio asmens, kuris patiria žalą ar nuostolius dėl dirbtinio intelekto sistemos, susitarimas, kuriuo apeinamos arba apribojamos šiame reglamente nustatytos teisės ir pareigos, neatsižvelgiant į tai, ar jis sudarytas prieš tai, kai buvo padaryta žala ar nuostoliai, ar po to, laikomas negaliojančiu.

3. Šiuo reglamentu nedaromas poveikis jokiems papildomiems ieškiniams dėl atsakomybės, kylantiems iš diegėjo ir fizinio ar juridinio asmens, kuris patyrė žalą ar nuostolius dėl dirbtinio intelekto sistemos, sutartinių santykių.

3 straipsnis

Sąvokų apibrėžimai

Šiame reglamente vartojamų terminų apibrėžtys:

a) „dirbtinio intelekto sistema“ – tai sistema, kuri, analizuodama tam tikrus įvesties duomenis ir tam tikru mastu veikdama savarankiškai, demonstruoja protaujantį elgesį, kad būtų pasiekti konkretūs tikslai. Dirbtinio intelekto sistemos gali būti grindžiamos tik programine įranga, veikiančia virtualiame pasaulyje, arba gali būti integruotos į aparatinės įrangos prietaisus;

b) „autonominė“ – DI sistema, kuri veikia, analizuodama tam tikrus įvesties duomenis be būtinybės laikytis iš anksto nustatytų instrukcijų rinkinio, tačiau jos veikimas ribojamas jos vystytojo jai nustatytu tikslu ir kitais atitinkamais projektavimo sprendimais;

c) „didelė rizika“ – tai didelis autonomiškai veikiančios dirbtinio intelekto sistemos potencialas padaryti žalą ar nuostolius vienam ar keliems asmenims atsitiktiniu būdu, kurio neįmanoma iš anksto numatyti; potencialo svarba įvertinama priklausomai nuo galimos žalos ar nuostolių dydžio, tikimybės, kad rizika materializuosis, ir dirbtinio

intelekto sistemos naudojimo būdo sąveikos;

d) „diegėjas“ – asmuo, kuris priima sprendimus dėl dirbtinio intelekto sistemos naudojimo, kontroliuoja susijusią riziką ir gauna naudos iš jos veikimo;

e) „nukentėjęs asmuo“ – asmuo, kuris patiria žalą ar nuostolius dėl dirbtinio intelekto sistemos varomos fizinės ar virtualios veiklos, prietaiso ar proceso ir kuris nėra jos diegėjas;

f) „žala arba nuostoliai“– neigiamas poveikis fizinio ar juridinio asmens gyvybei, sveikatai, fizinei neliečiamybei ar turtui, išskyrus neturtinę žalą;

g) „gamintojas“ – dirbtinio intelekto sistemos vystytojas arba vidinės sistemos operatorius, arba gamintojas, kaip apibrėžtaTarybos direktyvos 85/374/EEB 3 straipsnyje[7].

II skyrius

Didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos

4 straipsnis

Griežta atsakomybė už didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemas

1. Didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos diegėjas yra griežtai atsakingas už bet kokią žalą ar nuostolius, kuriuos sukėlė tos dirbtinio intelekto sistemos valdoma fizinė ar virtuali veikla, prietaisas ar procesas.

2. Didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos ir ypatingos svarbos sektoriai, kuriuose jos naudojamos, išvardijami šio reglamento priede. Komisijai pagal 13 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais pakeičiamas priede pateikiamas sąrašas:

a) įtraukiant naujų rūšių didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemas ir ypatingos svarbos sektorius, kuriuose jos diegiamos;

b) išbraukiant dirbtinio intelekto sistemų tipus, kurie nebegali būti laikomi keliančiais didelę riziką; ir (arba)

c) pakeičiant itin svarbius sektorius esamoms didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemoms.

Bet koks deleguotasis aktas, kuriuo iš dalies keičiamas priedas, įsigalioja praėjus šešiems mėnesiams nuo jo priėmimo. Nustatydama naujus ypatingos svarbos sektorius ir (arba) didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemas, kurios turi būti įtrauktos į priedą deleguotaisiais aktais, Komisija visapusiškai atsižvelgia į šiame reglamente, visų pirma 3 straipsnio c punkte nustatytus kriterijus.

3. Didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos diegėjas negali išvengti atsakomybės teigdamas, kad veikė su deramu rūpestingumu arba kad žala ar nuostoliai buvo padaryti dėl autonominės

[7] 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyva 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo, OL L 210, 1985 8 7, p. 29.

veiklos, prietaiso ar proceso, grindžiamo jo dirbtinio intelekto sistema. Diegėjo atsakomybės nereikalaujama, jeigu žala ar nuostoliai buvo padaryti dėl force majeure.

4. Didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos diegėjas užtikrina, kad jo atsakomybės draudimas būtų pakankamas, atsižvelgiant į šio reglamento 5 ir 6 straipsniuose numatytas kompensacijos sumas ir mastą. Jeigu laikoma, kad pagal kitus Sąjungos ar nacionalinės teisės aktus jau galiojančios privalomojo draudimo sistemos padengia dirbtinio intelekto sistemos veikimą, laikoma, kad prievolė apdrausti dirbtinio intelekto sistemą pagal šį reglamentą yra įvykdyta, jei atitinkama esama privalomojo draudimo sistema apima šio reglamento 5 ir 6 straipsniuose numatytas kompensacijos sumas ir mastą.

5. Šis reglamentas yra viršesnis už nacionalinius atsakomybės režimus tuo atveju, jei nesutampa dirbtinio intelekto sistemų atsakomybės be kaltės klasifikacija.

5 straipsnis

Kompensacijos suma

1. Didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos diegėjas, kuris buvo patrauktas atsakomybėn už žalą ar nuostolius pagal šį reglamentą, privalo kompensuoti:

a) iki 10 mln. EUR (iš viso) mirties arba žalos, padarytos vieno ar kelių asmenų sveikatai ar fizinei neliečiamybei dėl to paties tos pačios didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos veiksmo, atveju;

b) iki 2 mln. EUR (iš viso) turtui padarytos žalos atveju, įskaitant atvejus, kai dėl to paties tos pačios didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos veiksmo buvo padaryta žala keliems vieno ar kelių asmenų turto vienetams; jeigu nukentėjęs asmuo taip pat yra pateikęs prieš diegėją ieškinį dėl sutartinės atsakomybės, kompensacija pagal šį reglamentą nemokama, jei bendra turtui padarytos žalos vertė nesiekia 500 EUR.

2. Jeigu bendra kompensacija, mokėtina keliems asmenims, patyrusiems žalą ar nuostolius dėl to paties tos pačios didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos veiksmo, viršija 1 dalyje nurodytas didžiausias bendras sumas, kiekvienam asmeniui mokėtinos sumos proporcingai sumažinamos, kad bendra kompensacija neviršytų 1 dalyje nustatytų didžiausių sumų.

6 straipsnis

Kompensacijos dydis

1. Neviršijant 5 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytos sumos, kompensacija, kurią išmoka diegėjas, pripažintas atsakingu fizinės žalos, kurią patyręs asmuo miršta, atveju, apskaičiuojama atsižvelgiant į gydymo, kuris prieš mirtį buvo taikomas nukentėjusiam asmeniui, išlaidas ir piniginius nuostolius, prieš mirtį patirtus netekus darbingumo ar pastarajam sumažėjus arba žalos laikotarpiu iki mirties padidėjus to asmens poreikiams. Be to, atsakingu pripažintas diegėjas atlygina mirusio nukentėjusio asmens laidotuvių išlaidas

šaliai, kuri yra atsakinga už šių išlaidų padengimą.

Jeigu incidento, dėl kurio sukeltos žalos nukentėjęs asmuo mirė, metu šį asmenį siejo santykiai su trečiąja šalimi ir jis turėjo juridinę prievolę remti šią trečiąją šalį, atsakingu pripažintas diegėjas atlygina žalą trečiajai šaliai apmokėdamas išlaikymą, kurio dydis prilygsta tam, kurį būtų privalėjęs mokėti nukentėjęs asmuo, laikotarpiu, prilygstančiu vidutinei tikėtinai to asmens, atitinkančio vidutinį apibūdinimą, amžiaus gyvenimo trukmei. Diegėjas žalą trečiajai šaliai atlygina ir tuo atveju, jeigu incidento, sukėlusio mirtį, metu trečiosios šalies gyvybė buvo užsimezgusi, tačiau trečioji šalis dar nebuvo gimusi.

2. Neviršijant 5 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos sumos, kompensacija, kurią išmoka diegėjas, pripažintas atsakingu už žalą, padarytą nukentėjusio asmens sveikatai ar fizinei neliečiamybei, apima išlaidų už reikiamą gydymą atlyginimą ir išmoką už bet kuriuos piniginius nuostolius, kuriuos nukentėjęs asmuo patyrė dėl laikino darbingumo netekimo, sumažėjimo ar visiško praradimo arba dėl ryšium su tuo padidėjusių savo poreikių, patvirtintų medicinine pažyma.

7 straipsnis

Senaties terminas

1. Civilinės atsakomybės ieškiniams dėl žalos gyvybei, sveikatai ar fizinei neliečiamybei, teikiamiems pagal 4 straipsnio 1 dalį, taikomas specialus 30 metų nuo dienos, kurią buvo padaryta žala, senaties terminas.
2. Civilinės atsakomybės ieškiniams dėl turtinės žalos, teikiamiems pagal 4 straipsnio 1 dalį, taikomas specialus senaties terminas, siekiantis:

a) 10 metų nuo dienos, kurią buvo padaryta turtinė žala, arba

b) 30 metų nuo dienos, kurią buvo naudojama didelės rizikos dirbtinio intelekto sistema, dėl kurios ir buvo padaryta turtinė žala.

Iš pirmoje pastraipoje nurodytų laikotarpių taikomas tas, kuris baigiasi pirmas.

3. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis nacionalinės teisės nuostatoms, kuriomis reglamentuojamas senaties terminų sustabdymas arba nutraukimas.

III skyrius

Kitos dirbtinio intelekto sistemos

8 straipsnis

Kalte pagrįsta atsakomybė už kitas dirbtinio intelekto sistemas

1. Dirbtinio intelekto sistemos, kuri nėra apibrėžiama kaip didelės rizikos dirbtinio intelekto sistema, kaip nurodoma 3 straipsnio c punkte, ir dėl to nėra įtraukta į šio reglamento priedą, atveju diegėjui taikoma kalte pagrįsta atsakomybė už bet kokią žalą ar nuostolius, patirtus dėl dirbtinio intelekto sistemos fizinės ar virtualiosios veiklos, ja grindžiamo prietaiso ar proceso.

2. Diegėjo atsakomybės nereikalaujama, jeigu jis, remdamasis kuriuo nors iš toliau

pateikiamų pagrindų, gali įrodyti, kad žala ar nuostoliai buvo padaryti ne dėl jo kaltės:

a) dirbtinio intelekto sistema buvo aktyvuota be jo žinios, nors buvo imtasi visų tinkamų ir būtinų priemonių, kad ji nebūtų aktyvuota, arba

b) parenkant reikiamam darbui ir gebėjimams tinkamą dirbtinio intelekto sistemą, tinkamai ją paleidžiant, vykdant veiklos stebėseną ir nuolatinę patikimo jos veikimo priežiūrą reguliariai instaliuojant visus prieinamus atnaujinimus, buvo laikomasi išsamaus patikrinimo principo.

Diegėjas negali išvengti atsakomybės teigdamas, kad žala ar nuostoliai buvo padaryti dėl jo dirbtinio intelekto sistema grindžiamos autonominės veiklos, prietaiso ar proceso. Diegėjo atsakomybės nereikalaujama, jeigu žala ar nuostoliai buvo padaryti *force majeure* sąlygomis.

3. Kai žala ar nuostoliai padaromi trečiosios šalies, kuriai manipuliuojant dirbtinio intelekto sistema pasikeičia pastarosios veikimas, diegėjas vis tiek privalo išmokėti kompensaciją, jeigu minėtoji trečioji šalis yra nesusekama arba nemoki.

4. Diegėjo prašymu, dirbtinio intelekto sistemos gamintojas turi pareigą bendradarbiauti su diegėju tiek, kiek pagrindo tam suteikia ieškinio dydis, kad diegėjas turėtų galimybę įrodyti, jog savo veiksmais nenusikalto.

9 straipsnis

Nacionalinės nuostatos dėl kompensavimo ir senaties terminų

Civilinės atsakomybės ieškiniams, susijusiems su senaties terminais ir kompensacijų sumomis bei dydžiu, kurie teikiami pagal 8 straipsnio 1 dalį, taikomi valstybių narių, kuriose buvo patirta žala ar nuostoliai, įstatymai.

IV skyrius

Atsakomybės padalijimas

10 straipsnis

Nukentėjusiojo neatsargumas

1. Jeigu žala ar nuostoliai padaromi tiek dėl dirbtinio intelekto sistema grindžiamos fizinės ar virtualiosios veiklos, prietaiso arba proceso, tiek dėl nukentėjusio asmens ar bet kurio asmens, už kurį atsako nukentėjęs asmuo, veiksmų, diegėjo atsakomybės dydis pagal šį reglamentą atitinkamai sumažėja. Diegėjo atsakomybės nereikalaujama, jei už padarytą žalą ar nuostolius išimtinai arba didžiąja dalimi yra atsakingas nukentėjęs asmuo arba asmuo, už kurį jis atsako.

2. Diegėjas, kurio atsakomybės pareikalaujama, gali pasinaudoti dirbtinio intelekto sistemos sugeneruotais duomenimis nukentėjusiojo neatsargumui įrodyti.

11 straipsnis

Solidarioji atsakomybė

Jeigu dirbtinio intelekto sistemos diegėjų esama daugiau negu vienas, jiems taikoma solidarioji atsakomybė. Jeigu kuris nors iš diegėjų yra ir dirbtinio intelekto sistemos gamintojas, pirmenybė teikiama šio reglamento, o ne Atsakomybės už gaminius direktyvos nuostatoms.

12 straipsnis

Atgręžtinio reikalavimo teisė į kompensaciją

1. Diegėjas neturi atgręžtinio reikalavimo teisės, jeigu nukentėjusiam asmeniui, pagal šį reglamentą turinčiam teisę į kompensaciją, neišmokama visa suma.

2. Kai diegėjas kartu su kitais diegėjais yra solidariai atsakingas nukentėjusio asmens atžvilgiu ir pastarajam išmoka visą kompensacijos sumą pagal 4 straipsnio 1 dalį arba 8 straipsnio 1 dalį, dalį kompensacijos, proporcingai atitinkančios jo atsakomybę, tas diegėjas gali regreso tvarka išsireikalauti iš kitų diegėjų. Jei nenustatoma kitaip, diegėjai, kuriems taikoma solidarioji atsakomybė, lygiomis dalimis įsipareigoja vienas kito atžvilgiu. Jeigu iš solidariai atsakingo diegėjo nepavyksta gauti jam priklausančios atlyginti dalies, trūkumą padengia kiti diegėjai. Atsižvelgiant į tai, kokiu mastu solidariai atsakingas diegėjas kompensuoja žalą nukentėjusiam asmeniui ir pareikalauja suderinti kitų atsakingų diegėjų įmokas, nukentėjusio asmens ieškinys prieš kitus diegėjus jam pereina subrogacijos pagrindu. Ieškinių subrogacija nesinaudojama pirminio ieškinio nenaudai.

3. Kai defektinės dirbtinio intelekto sistemos diegėjas visiškai atlygina žalą ar nuostolius nukentėjusiam asmeniui pagal 4 straipsnio 1 dalį arba 8 straipsnio 1 dalį, jis gali pateikti ieškinį regreso tvarka prieš defektinės dirbtinio intelekto sistemos gamintoją, vadovaudamasis Direktyva 85/374/EEB ir nacionalinėmis nuostatomis dėl atsakomybės už gaminius su trūkumais.

4. Jei žalą ar nuostolius nukentėjusiam asmeniui pagal 4 straipsnio 1 dalį arba 8 straipsnio 1 dalį atlygina diegėjo draudikas, bet kuris nukentėjusio asmens civilinės atsakomybės ieškinys dėl tos pačios žalos, pateiktas prieš kitą asmenį, sumai, kurią diegėjo draudikas kompensavo nukentėjusiam asmeniui, subrogacijos pagrindu pereina diegėjo draudikui.

V skyrius

Baigiamosios nuostatos

13 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas

1. Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis.

2. 4 straipsnio 2 dalyje nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami penkeriems metams nuo [*šio reglamento įsigaliojimo data*].

3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kada atšaukti 4 straipsnio 2 dalyje nurodytus

deleguotuosius įgaliojimus. Sprendimu dėl įgaliojimų atšaukimo nutraukiami tame sprendime nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus. Sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba vėlesnę jame nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų galiojimui.

4. Prieš priimdama deleguotąjį aktą, Komisija konsultuojasi su nuolatiniu techniniu didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemų komitetu (TRDIK), vadovaudamasi 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros nustatytais principais.

5. Apie priimtą deleguotąjį aktą Komisija nedelsdama vienu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai.

6. Pagal 4 straipsnio 2 dalį priimtas deleguotas teisės aktas įsigalioja tik tuo atveju, jeigu per du mėnesius nuo pranešimo Europos Parlamentui ir Tarybai apie šį aktą dienos nei Europos Parlamentas, nei Taryba nepareiškia prieštaravimų arba jeigu dar nepasibaigus šiam laikotarpiui ir Europos Parlamentas, ir Taryba praneša Komisijai, kad prieštaravimų nereikš. Europos Parlamento arba Tarybos iniciatyva šis laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiais.

14 straipsnis

Peržiūra

Iki 202X m. [*5 metai po šio reglamento taikymo datos*] sausio 1 d. ir kas trejus metus po to Komisija pateikia Europos Parlamentui, Tarybai bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui išsamią ataskaitą, kurioje šis reglamentas įvertinamas atsižvelgiant į tolesnį dirbtinio intelekto vystymąsi.

Rengdama pirmoje pastraipoje minimą ataskaitą, Komisija prašo valstybių narių reikiamos informacijos apie teismų praktiką, teisminius susitarimus ir nelaimingų atsitikimų statistiką, pvz., nelaimingų atsitikimų skaičių, padarytą žalą, susijusias dirbtinio intelekto taikomąsias programas, draudimo bendrovių išmokėtas kompensacijas.

Prireikus kartu su Komisijos ataskaita pateikiami pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

15 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Reglamentas taikomas nuo 202X m. sausio 1 d.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

PRIEDAS

Išsamus didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemų ir didelės svarbos sektorių, kuriuose diegiamos dirbtinio intelekto sistemos, sąrašas[*]

	Dirbtinio intelekto sistemos	**Didelės svarbos sektorius**
a)	Bepilotis orlaivis, apibrėžtas Reglamento (ES) 2018/1139 3 straipsnio 30 dalyje	Susisiekimas
b)	4 ir 5 automatizacijos lygio automobiliai, kaip nustatyta pagal Automobilių inžinierių organizacijos (SAE) standartą J3016	Susisiekimas
c)	Autonominės eismo valdymo sistemos	Susisiekimas
d)	Autonominiai robotai	Aptarnavimas
e)	Autonominiai viešųjų vietų valymo prietaisai	Aptarnavimas

[*] Šis priedas turėtų būti toks pat išsamus, koks yra, pvz., Reglamento 2018/858 (motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, komponentų ir atskirų techninių mazgų patvirtinimas ir rinkos priežiūra) I priedas.

AIŠKINAMOJI DALIS

Atsakomybės samprata atlieka svarbų dvejopą vaidmenį mūsų kasdieniame gyvenime. Pirma, pagal ją užtikrinama, kad žalą patyręs asmuo turėtų teisę reikalauti kompensacijos iš asmens, kuris, kaip įrodoma, yra už šią žalą atsakingas. Antra, pagal ją asmenims numatomos ekonominės paskatos, kad žalos apskritai būtų vengiama. Todėl taikant bet kurią į ateitį orientuotą atsakomybės sistemą turėtų būti siekiama subalansuoti veiksmingą asmenų, kurie gali patirti žalą, apsaugą ir veiksmų laisvę, pakankamą naujoms technologijoms, produktams ar paslaugoms vystyti.

Ypač naujų gaminių ir paslaugų gyvavimo ciklo pradžioje vartotojai ir trečiosios šalys susiduria su tam tikra rizika, kad kažkas gali nesuveikti. Nežiūrint į tai, šis išmėginimo ir klydimo procesas yra pagrindinis techninės pažangos variklis, be kurio dauguma mūsų technologijų šiandien neegzistuotų. Iki šiol griežti Europos gaminių saugos reglamentai ir atsakomybės nuostatos buvo daugiau nei naudingi sprendžiant potencialiai didesnės naujų technologijų rizikos klausimus. Daugelio žmonių akimis, iššūkį šiai nusistovėjusiai padėčiai šiuo metu meta stiprėjantis dirbtinis intelektas. Šios technologijos unikalumas slypi jos mįslingume, kitaip tariant, jos panašume į juodąją dėžę. Neskaitant dirbtinio intelekto sistemų junglumo, priklausomybės nuo išorės duomenų, trapumo susidūrus su kibernetinio saugumo pažeidimais ir joms charakteringo autonomiškumo, jų naudojimas dar gali būti ir nepaprastai brangus, be to, gali būti net neįmanoma nustatyti, kieno veiksmai tokią sistemą valdant arba kuris kodas ar įvesties duomenys galiausiai lėmė ydingą jos veiklą. Todėl nukentėjusiems asmenims gali būti nelengva gauti kompensaciją.

Nors dėl dirbtinio intelekto sistemų dabartinė mūsų atsakomybės tvarka išties susiduria su naujais teisiniais iššūkiais, daugeliu atveju savo esme jos ne taip ir skiriasi nuo kitų technologijų, kai kada grindžiamų net ir sudėtingesne programine įranga. Šiuolaikinių dirbtinio intelekto sistemų veikla neretai būna gana banali, ir jos nė iš tolo neprilygsta sąmoningiems robotams, mums žinomų iš mokslinės fantastikos filmų. Todėl diskusijos dėl teisinio subjektiškumo suteikimo dirbtinio intelekto sistemoms yra beprasmės. Pasirinkus racionalią teisinių problemų, kylančių dėl naujųjų dirbtinio intelekto sistemų, sprendimo strategiją, didelių pokyčių, susijusių su mūsų atsakomybės sistema, neprireiks. Asmeniui nukentėjus dėl dirbtinio intelekto sistemos gedimo, teisine priemone siekti kompensacijos iš gamintojo turėtų likti Atsakomybės už gaminius direktyva. Kai žala padaroma dėl trečiojo asmens įsikišimo, pakankamo lygio apsauga (daugeliu atvejų) užtikrinama pagal valstybėse narėse galiojančią kalte pagrįstos atsakomybės sistemą. Remiantis Sąjungos geresnio reglamentavimo principais, bet kurios teisės aktų pataisos, susijusios su gamintojais ir trečiųjų asmenų įsikišimu, turėtų būti aptariamos šių atitinkamų teisinių sistemų pagrindu.

Nežiūrint į tai, pranešime daroma viena esminė pasitikėjimo galiojančiomis atsakomybės sistemomis išimtis: teisinė spraga jame įžvelgiama sprendžiant dirbtinio intelekto sistemų diegėjų atsakomybės klausimą. Nors šie asmenys priima sprendimus dėl dirbtinio intelekto sistemų naudojimo, nors susijusios rizikos kontrolė paprastai vykdoma jų rankomis ir jie yra savo veiklos naudos gavėjai, nemažai prieš juos pateikiamų ieškinių dėl atsakomybės nebūtų patenkinami dėl to, kad nukentėję asmenys negalėtų įrodyti jų kaltės. Ypač tais atvejais, kai žalą sukelia viešojoje erdvėje naudojama dirbtinio intelekto sistema, potencialiai didžiulės nukentėjusių asmenų grupės paprastai nesietų sutartiniai santykiai su diegėju, todėl šie asmenys neturėtų faktiškai jokių galimybių gauti kompensaciją už patirtą žalą. Priklausomai

nuo dirbtinio intelekto sistemos rizikos masto, pranešėjas siūlo užpildyti šią teisinę spragą remiantis dviem skirtingais požiūriais.

1. Didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemos. Tokios sistemos diegėjo padėtis gana panaši į automobilio arba augintinio savininko: jis vykdo už sistemos, kuri kelia didelį pavojų visuomenei atsitiktiniu ir iš anksto neprognozuojamu būdu, kontrolę. Todėl diegėjui – kaip ir automobilio ar augintinio savininkui – turėtų būti taikoma griežta atsakomybės tvarka, o nukentėjusiajam sumokama konkretaus dydžio ir pinigų sumos neviršijanti kompensacija už bet kokią žalą, dėl kurios buvo pažeistos jo svarbios, teisiškai saugomos teisės (į gyvybę, sveikatą, fizinę neliečiamybę ir turtą). Šiame pranešime apibrėžiami aiškūs kriterijai, kuriais remiantis dirbtinio intelekto sistemos gali būti priskiriamos aukštos rizikos sistemoms, o išsamus jų sąrašas pateikiamas priede. Atsižvelgiant į spartų techninį ir rinkos vystymąsi bei technines ekspertines žinias, būtinas norint deramai įvertinti dirbtinio intelekto sistemą, atlikti priedo pakeitimus deleguotaisiais aktais turėtų būti pavesta Europos Komisijai. Pagalbą Komisijai vertinant potencialiai didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemas turėtų teikti naujai sukurtas nuolatinis komitetas, sudaromas nacionalinių ekspertų ir suinteresuotųjų šalių atstovų.

2. Visos kitos dirbtinio intelekto sistemos. Asmeniui nuketėjus nuo dirbtinio intelekto sistemos, kuri neįtraukta į priedą, taip pat turėtų galioti diegėjo kaltės prielaida. Dirbtinio intelekto sistemos padarytos žalos atveju lieka galioti nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis reglamentuojama kompensacijos suma ir dydis bei senaties terminas.

Bet kuriame pasiūlyme dėl naujo teisės akto turi būti nuodugniai išanalizuoti šiuo metu galiojantys teisės aktai, kad būtų išvengta kartojimosi arba viena kitai prieštaraujančių nuostatų. Pagal šį principą pranešimas apima tik žalą gyvybei, sveikatai ir fizinei neliečiamybei bei turtinę žalą. Nors reikia pripažinti, kad dirbtinio intelekto sistemos gali padaryti didelę žalą asmens teisėms ir kitiems svarbiems teisiškai saugomiems interesams, klausimai dėl šių pažeidimų kur kas geriau sprendžiami jau galiojančiomis specialiai pritaikytomis šių sričių (pvz., kovos su diskriminacija ar vartotojų apsaugos) teisės nuostatomis. Dėl tos pačios priežasties pranešėjas neįtraukė atvejų, kai dirbtinio intelekto sistemos naudoja biometrinius duomenis ar veido atpažinimo technikas. Naudojimas be leidimo šioje srityje jau reglamentuojamas konkrečiais duomenų apsaugos teisės aktais, pvz., Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu. Kalbant apie vieną kitai prieštaraujančias nacionalines atsakomybes tvarkas sprendžiant klausimą dėl to, ar dirbtinio intelekto sistemai taikytinai griežta atsakomybė, arba dėl ribojamojo sutartinių susitarimų poveikio, šiame pranešime laikomasi nuomonės, kad pirmenybė visuomet teikiama jų nuostatoms. Be to, juo siekiama užtikrinti, kad nukentėjęs asmuo visą kompensaciją iš diegėjo gautų anksčiau nei galimybė pateikti galimus ieškinius dėl atsakomybės prieš gamintoją atsirastų kitiems asmenims. Siekiant teisinio tikrumo visoje Sąjungoje, vidinės sistemos operatoriui, su kuriuo susijusios nuostatos į šį reglamentą neįtrauktos, turėtų būti taikomos tokios pat atsakomybės taisyklės, kaip ir gamintojui, surinkėjui bei vystytojui.

Kadangi Europos Sąjungai ir jos valstybėms narėms nebūtina radikaliai pakeisti savo atsakomybės sistemų, dirbtinio intelekto sistemos neturėtų tapti priežastimi nusigręžti nuo savo tradicinių draudimo sistemų. Viešai finansuojami kompensavimo mechanizmai nėra deramas atsakas į stiprėjantį dirbtinį intelektą. Tokia kompensavimo tvarka tik taptų bereikalinga finansine našta mokesčių mokėtojams. Nors kokybiški ankstesnių ieškinių

duomenys, susiję su dirbtinio intelekto sistemomis, neprieinami, technologijoms vystantis toliau, Europos draudikai jau rengia naujus produktus pagal sritis ir apsaugos būdus. Kilus naujo apsaugos būdo būtinybei, draudimo rinka parengs atitinkamą sprendimą. Tikėti hipotetiniais scenarijais, naudojamais lobistinei veiklai, kuria siekiama pritarimo papildomoms viešoms sistemoms, būtų klaida. Vieną dieną susidūrus su didžiulio masto žala, pvz., įvykus didelio masto teroro išpuoliui, valstybės narės galėtų kuriam laikui sukurti specialų kompensacijų fondą, kaip jau yra buvę anksčiau. Todėl į šį pranešimą tik įtraukiamas reikalavimas (panašus į prievolę, nustatytą Motorinių transporto priemonių draudimo direktyvoje), kad didelės rizikos dirbtinio intelekto sistemų diegėjai turėtų deramą atsakomybės draudimą šiame reglamente apibrėžto dydžio ir sumos kompensacijai padengti. Pranešėjas yra tvirtai įsitikinęs, kad draudimo rinka pritaikys esamą draudimo apsaugą arba numatys įvairius naujus produktus, kurių kiekvienas atskirai bus skirtas įvairių tipų dirbtinio intelekto sistemoms, taikomoms skirtinguose sektoriuose.

Pranešėjas neabejoja, kad, taikant jo siūlomą siaurą, tačiau aiškų požiūrį į dirbtinio intelekto sistemų diegėjų atsakomybės taisykles, bus subalansuota veiksminga visuomenės apsauga ir galimybė tęsti veiklą šios nepaprastai įdomios technologijos inovacijų srityje. Pernelyg dažnai pabrėžtinai akcentuojama tik dirbtinio intelekto rizika. Taip, dirbtinio intelekto sistemos gali būti naudojamos piktais kėslais. Tačiau negi norėtume, kad dėl neigiamų asociacijų, su kuriomis susiduriama visų technologijų – nuo mobiliojo ryšio telefonų iki branduolinės energijos – atvejais, būtų apribotas visuotinis naudojimas? Negi norėtume atsisakyti pagalbos, kurią dirbtinio intelekto sistemos gali mums teikti kovojant su klimato kaita, siekiant gerinti savo sveikatos priežiūros sistemas arba užtikrinti geresnę neįgaliųjų integraciją? Šiame pranešime primygtinai rekomenduojama visą dėmesį sutelkti į galimybes panaudoti teigiamą dirbtinio intelekto sistemų poveikį, sykiu numatant patikimas apsaugos priemones.
Todėl, savo ruožtu, visi nauji teisės aktai dėl dirbtinio intelekto turėtų būti reglamentai. Skaitmeninei sferai būdinga sparti tarpvalstybinė dinamika, todėl Europos bendroji skaitmeninė rinka turi būti visapusiškai suderinta, kad būtų galima pasivyti pasaulinę konkurenciją skaitmeninėje srityje.
Nepaprastai svarbu pabrėžti, kad politinė diskusija dėl šio reglamento turėtų vykti išvien su būtina Atsakomybės už gaminius direktyvos peržiūra. Siekiant pradėti taikyti naują dirbtinio intelekto sistemų diegėjų atsakomybės tvarką, būtinas glaudus derybų dėl šio pranešimo ir Atsakomybės už gaminius direktyvos peržiūros koordinavimas turinio ir strategijos prasmėmis, kad kartu vykdoma ši veikla sudarytų nuoseklų atsakomybės už dirbtinio intelekto sistemas pagrindą, užtikrinant gamintojo, diegėjo ir nukentėjusio asmens interesų pusiausvyrą atsakomybės rizikos požiūriu. Todėl imantis visų teisėkūros iniciatyvų būtina pritaikyti ir racionalizuoti dirbtinio intelekto sistemos, diegėjo, gamintojo, vystytojo, defekto, gaminio ir paslaugos apibrėžtis.
Galiausiai nemažiau svarbu tai, kad politikos veikėjai suvoktų, jog jiems derantis dėl teisės aktų technologijų pažanga nesustoja. Jei ketiname rimtai siekti tikslo neatsilikti nuo skaitmeninimo procesų, išsaugoti savo skaitmeninį suverenumą ir atlikti svarbų vaidmenį skaitmeniniame amžiuje, ES institucijų politinė žinia sėkmingai dirbančiai mūsų pramonei ir mūsų talentingiems mokslininkams, kuriantiems naujas dirbtinio intelekto sistemas, turi būti aiški. Kol teisėkūros atsakas į dirbtinio intelekto stiprėjimą nėra tapęs teisės aktu, pramonei ir mokslininkams turėtų būti sudaromos sąlygos vystyti naujoves remiantis galiojančiomis taisyklėmis ir leidžiama naudotis penkerių metų trukmės pereinamuoju laikotarpiu. Neužtikrinus šio tikrumo planavimo srityje, Europą aplenks ne viena patraukli technologija, gaminys ir paslauga.